

OD REDAKCJI

W roku 2024 redakcja „Prac Filologicznych” poprzez przygotowanie tomu okolicznościowego włącza się w obchody jubileuszu czterdziestolecia pracy naukowej prof. dr. hab. Zbigniewa Grenia, bohemy i śląskoznawcy, socjolingwisty i etnolingwisty, uznanego badacza składni, członka redakcji naszego pisma. W uznaniu zasług dla rozwoju badań nad językami przyjaciele Profesora zechcieli przygotować artykuły, które obecnie trafiają do rąk Czytelników.

Tom okolicznościowy oprócz biogramu naukowego Jubilata i bibliografii Jego prac zawiera 22 artykuły Jemu dedykowane z zakresu językoznawstwa i jeden wykraczający poza tematykę ściśle lingwistyczną, Joanny Goszczyńskiej, w którym zrekonstruowano paradygmat Polaka i polskości, jaki wyłania się z broszury Ludovíta Štúra o Słowiańszczyźnie i jej przyszłości. Dopełnieniem tomu jest zapis panelu dyskusyjnego prowadzonego przez Profesora Z. Grenia, poświęconego zagadnieniom tradycji i nowoczesności w językoznawczej bohemistyce w Polsce i polonistyce w Czechach.

W tomie znalazły się artykuły poświęcone wielu aspektom opisu języka. Kierunek i tempo zmian zachodzących w polszczyźnie uchwyciły Iwona Burkacka i Halina Kurek. Pierwsza z wymienionych badaczek prezentuje wyniki badań nad współczesnymi derywatami czasownikowymi, druga zaś analizuje zebrane w Cergowej k. Dukli nazwy domów i utrwalony w nich obraz świata społeczności Beskidu Niskiego. Zmiany w funkcjonowaniu rodziny i ich odzwierciedlenie w medialnym obrazie ojca i ojcostwa przybliżyła w swoich badaniach Magdalena Trysińska. Materiał zaczerpnięty z mediów stał się również podstawą refleksji w pracy Elżbiety Wierzbickiej-Piotrowskiej nad zmianami w znaczeniu czasownika *oswajać* oraz nad oswajaniem jako aktem retorycznym. Z kolei Krystyna Kleszczowa i Zofia Zaron przypomniały o odzwierciedlanych w języku wartościach i zaprezentowały diachroniczno-synchroniczne badania nad analizą czasownika *szanować*. Pytania zaś o pesymizm Polaków i językowe przejawy tej postawy w zasobach leksykalnych zadano w artykule Doroty Piekarczyk.

Inną, historyczną, perspektywę badań nad językiem przynoszą dwa teksty: artykuł Wandy Decyk-Zięby poświęcony słowniczkom terminów zamieszczanych w gramatykach wydawanych od XVI do XIX wieku oraz studium Krystyny

Wierzbickiej-Trwogi i Izabeli Winiarskiej-Górskiej zmierzające do ustalenia podstawy i dziejów polskiego przekładu *Historii o Magielonie, królownie neapolitańskiej*, podjęte w związku z wyrażonymi w dotychczasowych badaniach wątpliwościami na temat niemieckiego bądź czeskiego źródła polskiego tekstu.

Dwa artykuły z zakresu dialektologii i onomastyki zawierają rozważania poświęcone *Słownikowi bronowskiemu* i w tym kontekście kondycji gwar ludowych w Polsce (Kazimierz Sikora) oraz nazewnictwu miejskiemu Łodzi (Jan Sosnowski).

W tomie dedykowanym Profesorowi nie mogło zabraknąć i nie zabrakło refleksji nad kształtowaniem się języka na granicy wielu kultur. Tę problematykę przybliży Koji Morita w artykule o wielojęzyczności Czesława Miłosza. Trzy teksty dotyczą zagadnień tożsamości językowej, kulturowej, religijnej i etnicznej grup i wspólnot mniejszościowych na obszarze Polski (Nicole Dołowy-Rybińska, Roman Roszko) i Naddniestrza (Helena Krasowska).

Są tu również nawiązania do tematyki śląskoznawczej. Maciej Mętrak porusza w swym artykule temat widoczności lektu śląskiego w krajobrazie językowym regionu, opisując obecny stan debaty dotyczącej statusu i standaryzacji śląszczyzny oraz przedstawiając różne konteksty, w których jest używana jej odmiana pisana.

Część tekstów została poświęcona konfrontacji wybranych elementów systemów gramatycznych i leksykalnych języków polskiego i bułgarskiego (Małgorzata Korytkowska), polskiego i chorwackiego (Neda Pintarić) oraz chorwackiego i serbskiego (Dominik Jachimczyk).

Nie zabrakło również opracowań dotyczących różnych aspektów języka czeskiego, m.in. funkcjonowania *verba dicendi* we współczesnym mówionym języku czeskim (Jana Hoffmannová), współczesnego obrazu językowego czeskiej mniejszości żydowskiej utrwalonego w prasie w latach 1989–2020 (Milena Hebal-Jeziarska) czy sposobu ujęcia produktywności słowotwórczej w opracowanej pod kierunkiem Františka Štichy dwutomowej zbiorowej syntezie słowotwórstwa współczesnej czeszczyny *Velká akademická gramatika spisovné češtiny. I. Morfologie. Druhy slov, tvoření slov* (Krystyna Waszakowa).

Obraz działań istniejącej w latach 2005–2012 centralnej chorwackiej instytucji językowej *Vijeće za normu hrvatskoga standardnog jezika* prezentuje Jerzy Molas.

Wyrazem podziękowania za wieloletni trud włożony w pracę administracyjną na rzecz Wydziału Polonistyki oraz za współpracę są również artykuły członkiń redakcji dedykowane Profesorowi i zamieszczone w kolejnych numerach krakowskiego czasopisma „LingVaria”: Haliny Karaś (Rola słowników opracowanych przez autochtonów w dokumentacji leksyki gwarowej, *LingVaria*, 18,2(36), s. 179–193. doi: 10.12797/LV.18.2023.36.12.) oraz Katarzyny Drózdź-Łuszczuk (Kilka pytań o samotną matkę i samodzielną matkę i ich opis leksykograficzny, *LingVaria*, 19,1(37), s. 75–87. doi: 10.12797/LV.19.2024.37.05.) Profesorowi Z. Greniowi z okazji Jego jubileuszu zadedykowała również swój artykuł Grażyna

Szwat-Gyłybowa (Między obserwacją społeczną a snem. Autorytet toposu wmurowanej matki w powieściach *Desa* Ivany Trajanoskiej oraz *Majkite* Teodory Dimowej, *Prace Filologiczne. Literaturoznawstwo*, 14 (17), 2024, s. 71–87. doi: 10.32798/pflit.1150).

Niniejszy tom okolicznościowy odzwierciedla zatem – w jakiejś mierze – zainteresowania naukowe Jubilata. Podkreślić należy różnorodność podejmowanej przez Profesora tematyki, mnogość pól badawczych i szerokie spektrum zainteresowań – od tradycyjnej gramatyki, socjolingwistyki i etnolingwistyki oraz historii języka czeskiego, przez śląskoznawstwo ze szczególnym uwzględnieniem gwary cieszyńskiej, a także dziejów języka na Śląsku Cieszyńskim, aż po problematykę pograniczy i społeczności wieloetnicznych.

W imieniu redakcji „Prac Filologicznych”, Koleżanek i Kolegów z Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego oraz Przyjaciół z różnych ośrodków badawczych życzymy Profesorowi Zbigniewowi Greniowi wszelkiej pomyślności w życiu osobistym i wielu sukcesów w pracy naukowej.

Szanowny i Drogi Jubilacie!

Przyjmij łaskawie z serca płynące życzenia. *Plurimos annos!*

Halina Karas

Katarzyna Dróżdż-Łuszczak

Elżbieta Kaczmarek-Zglejszewska

Jerzy Molas